biBUŁa

Biuletyn Informacyjny BUŁ

nr 9/2014 (85)
ISSN 2084-4670

INFORMACJE

Zmiany w zasadach katalogowania: RDA - ewolucja czy rewolucja?

Normy i standardy odgrywają znaczącą rolę w zakresie jakości informacji prezentowanej w katalogach bibliotecznych ze względu na przyspieszenie i ułatwienie procesu opracowania zbiorów. Podstawowym elementem każdego zbioru informacji o dokumentach, w tym katalogu biblioteki, jest opis bibliograficzny. Sporządzany według jednolitych zasad może być wielokrotnie wykorzystywany, wówczas stanowi podstawę współpracy między bibliotekami w skali ogólnokrajowej, a nawet światowej.

RDA
RESOURCE DESCRIPTION & ACCESS

Proces opracowania zbiorów w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego jest ściśle podporządkowany ogólnie przyjętym standardom bibliograficznym. Otworzyło to możliwość rozwoju współpracy międzybibliotecznej, a przede wszystkim aktywny udział w centralnym katalogu NUKAT metodą współkatalogowania. Początki współpracy z katalogiem centralnym do łatwych nie należały. Należało przezwyciężyć wiele starych nawyków i przyzwyczajeń. Koniecznym stało się bardzo szczegółowe tworzenie opisów bibliograficznych, ponieważ musiały spełniać wymogi opisu dla bibliografii narodowej.

Współpracę rozpoczęto od tworzenia rekordów kartotekowych do Centralnej Kartoteki Haseł Wzorcowych (CKHW). Były to rekordy zawierające hasła dla nazw osobowych, nazw instytucji, tytułów ujednoliconych, tytułów ujednoliconych serii oraz ujednoliconych terminów języka haseł przedmiotowych.

Do opracowania zbiorów wykorzystywany jest format MARC21, pozwalający na tworzenie opisów dla książek, czasopism, map, nut, filmu oraz rekordów khw. Dostęp do niezbędnych instrukcji, podręczników, opracowań metodycznych i informacyjnych otrzymujemy z Centrum NUKAT, które odpowiedzialne jest za:
- organizację szkoleń i warsztatów,
- koordynację prac nad materiałami metodycznymi,
- koordynację wdrażania zmian we współkatalogowaniu w bazie NUKAT wynikającą ze zmian w normach i przepisach dotyczących katalogowania,
- aktualizację i kontrolę wyglądu strony internetowej NUKAT oraz interfejsu www katalogu NUKAT,
- redakcję materiałów szkoleniowych i informacyjnych oraz koordynację spotkań wewnętrznych i zewnętrznych.

Normalizacja zasad katalogowania ma charakter ciągły. W bibliotekarstwie światowym, od kilku lat, trwały prace nad nowym standardem RDA (RESOURCE DESCRIPTION and ACCESS). Jest to nowy projekt anglo-amerykańskich zasad katalogowania, mający zastąpić obowiązujące jeszcze drugie wydanie AACR2.

Uwzględnia on zmiany, które zaszły w przestrzeni informacyjnej oraz udział dokumentów elektronicznych w obiegu informacji w nauce. Nowy format będzie można wykorzystywać także poza środowiskiem bibliotekarskim; w archiwach, muzeach. RDA ma funkcjonować jako narzędzie w trybie online do opisu konkretnego zasobu. Istotne zmiany to:
- zniesienie "zasady trzech",
- "bierz to, co widzisz",
- rezygnacja ze skrótów,
- źródła przejmowania danych,
- terminologia (termin dokument zastąpiono terminem zasób)
- usunięcie ze strefy 1 zapisu np. [dokument elektroniczny] i dodanie do istniejących strefy "0" - forma zawartości.

Obecnie Centrum NUKAT przygotowuje się do wprowadzenia rozwiązań dopuszczalnych w RDA. Pierwszym krokiem jest wprowadzenie zniesienia "zasady trzech" dotyczące wszystkich dokumentów opracowywanych do/w katalogu NUKAT. Do konsultacji poddano:

I. **Zasady wypełniania podpola \c w polu 245 rekordu opisu bibliograficznego**, czyli o przejęciu wszystkich oznaczeń określających twórców katalogowanego dokumentu, do których wcześniej należy utworzyć potrzebne hasła w CKHW, a następnie dołączyć do rekordu bibliograficznego; konsekwencją wprowadzenia tej zasady jest rezygnacja ze skrótu [et al.], przy jednoczesnym dopuszczeniu jego stosowania w przypadku wiernego odwzorowania zapisu katalogowanego dokumentu; ponad to dopuszcza się rezygnacje ze stosowania skrótów w każdym oznaczeniu odpowiedzialności w pozostałych polach rekordu bibliograficznego: 250, 490, 500, 501, 505, 508, 511 oraz 550, które nie było używane w formacie MARC21.
II. **Zmiana zasady doboru haseł głównych i dodatkowych**, użycie hasła w polu 1XX możliwe, jeżeli w polu 245 w pierwszym oznaczeniu odpowiedzialności wystąpi tylko jedna nazwa osobowa lub ciała zbiorowego, jeżeli nazw będzie więcej, wszystkie należy podać w odpowiednich polach 7XX rekordu bibliograficznego.
III. **Zasady postępowania**

a. Nie wprowadza się obowiązku modyfikowania oznaczeń odpowiedzialności w rekordach bazowych utworzonych według wcześniej obowiązujących zasad.
b. Rekordy bazowe, które utworzono zgodnie z wcześniejszymi zasadami, będą poddawane modyfikacji tylko wtedy, gdy bibliotekarz korzystający z tego rekordu będzie zmuszony wprowadzić inne poprawki i będzie miał dostęp do dokumentu. Wszelkie modyfikacje oznaczeń odpowiedzialności wykonywane bez potwierdzenia ich zasadności w dokumencie nie są możliwe.
c. Jeżeli w bazie jest rekord dla wydania wcześniejszego opisanego pod hasłem głównym (pole 100, 110), to nowo tworzony rekord dla kolejnej edycji także będzie opisywany pod tym hasłem głównym z obowiązkową dodatkową informacją w polu 500 na przykład o rozszerzeniu odpowiedzialności za dokument w stosunku do poprzedniego wydania, o wyborze hasła głównego itp. Niezależnie od wyboru hasła głównego w polu 245 w podpolu $c będą podawane wszystkie oznaczenia odpowiedzialności przejęte z dokumentu.
d. Jeśli w bazie jest rekord dla wydania wcześniejszego opisanego pod hasłem tytułowym (brak pola 100, 110), to nowo tworzony rekord dla kolejnej edycji także będzie opisywany bez wykorzystania hasła głównego.
e. Zachowane zostają dotychczasowe zasady tworzenia rekordów khw dla haseł autor.tytuł i tytułów ujednoliconych dla kolejnych wersji językowych dokumentów.

Stanowisko Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego dotyczące proponowanych zmian:
I. Zasady wypełniania podpola $c w polu 245 rekordu opisu bibliograficznego - **Zgadzamy się.**
II. Zmiana zasady doboru haseł głównych i dodatkowych - **Zgadzamy się.**
III. Zasady postępowania:
a. **Zgadzamy się**,
b. nie modyfikować, zbyt pracochłonne; (modyfikacja rekordu tylko o pola 6XX, KHW dla wydawcy oraz poprawić te elementy rekordu, które mogą być zatrzymane przez automatyczną walidację);
c. nowy rekord opisać wg nowych zasad niezależnie od istniejącego już w bazie wcześniejszego wydania,
d. nowy rekord wg nowych zasad,
e. **Zgadzamy się**.

(Anna Giermaziak)

W Łodzi o otwartości

W dniach 7-9 lipca 2014 roku **Koalicja Otwartej Edukacji** zawitała do Łodzi. Na zjazd w samym centrum Polski zaproszono wszystkich reprezentantów organizacji członkowskich KOED. Wydarzenie zorganizowało Stowarzyszenie Wikimedia Polska. Zjechało się około 40 osób, które miały również okazję poznać miasto, dzięki zorganizowanej przez gospodarza wycieczce. Po łódzkich zakamarkach oprowadzał przewodniczący prezydium KOED, łodzianin Tomasz Ganicz.

Plan zjazdu był bardzo bogaty, a wszystkie zajęcia odbywały się w przyjaznych progach Biblioteki Politechniki Łódzkiej. Przez trzy dni uczestnicy spotkania brali udział w szkoleniach, warsztatach, wykładach oraz tematycznych panelach dyskusyjnych. Zajęcia odbywały się równolegle w 3 salach, obowiązywał podział na sesje tematyczne. Poruszano kwestie prawa autorskiego, zagadnienia związane z otwartością w edukacji na różnych poziomach kształcenia, a także z otwartością w nauce i w kulturze. Grupy robocze zajmowały się tematami plagiatu, domeny publicznej, edukowania o prawie autorskim i wolnych licencjach, kształtowania polityki otwartościowej instytucji kultury, w tym bibliotek. Równolegle poruszano zagadnienia zasad publikowania i finansowania w modelu Open Access, otwartego mandatu w nauce oraz dostępności zasobów edukacyjnych.

Podczas spotkania w Łodzi wypracowano kilka pomysłów na promocję otwartości w ramach Tygodnia Open Access przypadającego w październiku oraz Tygodnia Otwartej Edukacji przypadającego w marcu. W obie inicjatywy można się włączyć realizując własne działanie w swojej instytucji. Powstał szereg pomysłów, z których można skorzystać planując wydarzenia (inspiracje będą udostępniane na stronach KOED).

KOALICJA OTWARTEJ EDUKACJI

KOED jest instytucją działającą na skalę krajową w sposób skoordynowany pomimo dużego rozproszenia członków sieci. Różnorodność podmiotów to duży potencjał, ale też duże wyzwanie dla koordynatora działań. Spotkanie się w większym gronie raz do roku, to bardzo dobry pomysł, który na pewno będzie kontynuowany. Efektem zjazdu są nie tylko nowe pomysły i powstałe koncepcje, ale również zacieśnienie współpracy, poszerzenie grona osób aktywnych i chcących działać, oraz rozbudowanie cennej sieci kontaktów zawodowych.

Koalicja Otwartej Edukacji to ogólnopolska sieć skupiająca organizacje zajmujące się propagowaniem szeroko rozumianej otwartości. W koalicji zrzeszonych jest blisko 30 organizacji reprezentujących różne środowiska, w tym stowarzyszenia bibliotekarzy (np. Stowarzyszenie Bibliosfera.org, Stowarzyszenie EBIB). Większość stanowią organizacje pozarządowe (np. Fundacja Nowoczesna Polska, Stowarzyszenie Wikimedia Polska), ale członkami sieci są również uniwersytety lub biblioteki uniwersyteckie (np. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu). Wśród współpracujących organizacji znajdziemy również ICM (Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego), które bardzo aktywnie działa na rzecz otwartej nauki w Polsce. Więcej informacji: www.koed.org.pl

(Paulina Milewska)

Polecamy - wybrane nowości książkowe BUŁ

(książki będą dostępne dla Czytelników po opracowaniu i wprowadzeniu do bazy)

Redakcja: Mariola Augustyniak, Piotr Puchowski. Siedziba redakcji: Biblioteka Uniwersytecka w Łodzi, ul. Matejki 32/38, 90-237 Łódź, tel.: 42 6356002. Wydawcą Biuletynu BiBUŁa jest Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego.
nr 9/2014 (85) napisz do biBUŁy